

ความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล ตามกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัย ในกิจการก่อสร้าง

ไทยศักดิ์ วงศ์คำ*

สิริพันธ์ พลรบ**

พงษ์สิทธิ์ อรุณรัตนากุล***

Received : July 8, 2023

Revised : November 20, 2023

Accepted : November 20, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล (2) ศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลตามกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยในกิจการก่อสร้างทั้งของประเทศไทย สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น สิงคโปร์ และสาธารณรัฐเกาหลี (3) วิเคราะห์ความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลตามกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยในกิจการก่อสร้าง และ (4) เสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลตามกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยในกิจการก่อสร้าง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากตัวบทกฎหมาย ตำรา เอกสารวิชาการต่าง ๆ เช่น วารสาร บทความ รายงานการวิจัย และคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า (1) จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล พบว่านิติบุคคลไม่สามารถมีความรับผิดชอบทางอาญาบางประเภทได้โดยตรง เพราะนิติบุคคลเป็นเพียงบุคคลที่กฎหมายสมมติขึ้น แต่รับผิดชอบในโทษบางประเภทได้ เช่น ค่าปรับ (2) ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบทางอาญา

ผู้รับผิดชอบบทความ : นายไทยศักดิ์ วงศ์คำ, รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสระบุรี เขต 2, E-mail: thaisak123456@gmail.com

* นักศึกษาลัทธิสุตธรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

** น.ม., รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

*** Ph.D., ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ของนิติบุคคลเกี่ยวกับความปลอดภัยในกิจการก่อสร้างทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ พบว่า ประเทศไทยมีกฎหมายอาญาและพระราชบัญญัติอื่น ๆ กำหนดความผิดและกำหนดโทษไว้ อย่างไรก็ตาม นิติบุคคลที่กระทำความผิดจะถูกลงโทษทางอาญาได้เพียงแค่สถานเดียวคือโทษปรับ ทำนองเดียวกันกับกฎหมายของต่างประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สิงคโปร์ ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ แต่จะแตกต่างกันที่ประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายสำหรับการลงโทษปรับนิติบุคคลที่กระทำความผิดซ้ำ (3) จากการวิเคราะห์ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลตามกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยในกิจการก่อสร้าง พบว่า มีเพียงบทลงโทษปรับสถานเดียวในความผิดแต่ละครั้ง ซึ่งยังไม่สอดคล้องกับความเสียหายที่เกิดขึ้น ประกอบกับสถานะทางเศรษฐกิจหรือการมีทุนสูงของนิติบุคคลทำให้ไม่เข็ดหลาบอาจกลับมากระทำความผิดซ้ำได้ และ (4) ผู้ศึกษาจึงขอเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลตามกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยในกิจการก่อสร้าง โดยเพิ่มเติมบทบัญญัติของพระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554 เกี่ยวกับการลงโทษปรับนิติบุคคลที่กระทำความผิดซ้ำ

คำสำคัญ : ความรับผิดทางอาญา / นิติบุคคล / กิจการก่อสร้าง

Criminal Liability of Juristic Persons under the Law Relating to Construction Safety

Thaisak Wongkham*

Siriphan Polrob**

Pongsit Aroonratanakul***

Abstract

This article aims to (1) study concepts and theories concerning criminal liability of juristic persons, (2) to study laws relating to criminal liability of juristic persons according to the law concerning construction safety both in Thailand and United States of America, Japan, Singapore, Republic of Korea, (3) to analyze the criminal liability of juristic persons according to the law concerning construction safety, and (4) to recommend guidelines for improving the law concerning criminal liability of juristic persons relating to safety in construction.

This research is qualitative research with document research. The researcher has studied from provisions of legislation, textbooks, academic documents such as journals, articles, research reports, and relevant Supreme Court judgments for data analysis.

The result found that (1) according to concepts and theories of criminal liability, a juristic person cannot be directly liable for certain types of criminal liability since it is a fictional person under the law. However, it can be liable for certain types of penalties such as fines, (2) from studying laws related to criminal liability of juristic persons in construction safety both in Thailand and foreign countries, it was found that Thailand has a Penal law and other acts defining offences and their penalties similar to those in United States, Singapore, Japan, and South Korea. However,

Corresponding Author : Mr. Thaisak Wongkham, Deputy Director Saraburi Primary Educational Service Area Office 2, E-mail: thaisak123456@gmail.com

* Master's degree student of Laws, School of Law, Sukhothai Thammathirat Open University.

** Associate Professor, School of Law, Sukhothai Thammathirat Open University.

*** Assistant Professor, School of Law, Sukhothai Thammathirat Open University.

in Thailand does not have a provision in law for punishing corporate fines for repeated offences, (3) from the analysis of criminal liability of juristic persons under the law relating to construction safety, it was found that there was only a single fine for each offence which is still inconsistent with the damage incurred in accordance with the juristic persons with high economic status that may cause them not fear of punishment and may commit a repeated offence; and (4) the researcher would like to suggest ways to improve the criminal liability of juristic persons according to the law concerning construction safety by adding provisions of the Occupational Safety, Health and Environmental Conditions Act, B.E. 2554 regarding fines for juristic persons who commit repeated offences.

Keywords : criminal liability / juristic person / construction business

1. บทนำ

กิจการก่อสร้างเป็นหนึ่งในกิจการที่สำคัญอย่างหนึ่งของประเทศไทย แต่ก็เป็นกิจการที่มีความอันตราย เพราะการประกอบกิจการก่อสร้างจะต้องทำงานอยู่กับเครื่องจักรหรือความสูง ซึ่งอาจจะนำมาสู่อันตรายถึงชีวิตและร่างกาย รวมทั้งทรัพย์สินของประชาชนหรือแรงงาน เพราะฉะนั้นเพื่อควบคุมความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น รัฐจึงต้องกำหนดมาตรการความปลอดภัยในกิจการก่อสร้างเพื่อมิให้เกิดความสูญเสียหรือเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนไว้เป็นกฎกระทรวง กำหนดมาตรฐานในการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยในปี พ.ศ. 2549 นอกจากนี้ ยังมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องอีกหลายฉบับ เช่น ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ. 2543 พระราชบัญญัติผังเมือง พ.ศ. 2562 เป็นต้น ดังนั้น นิติบุคคลที่ประกอบกิจการก่อสร้างจะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยในกิจการก่อสร้างเป็นสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นมาตรฐานในการก่อสร้าง การดูแลความปลอดภัยในสถานที่ก่อสร้าง และอื่นๆ ซึ่งหากมีความเสียหายหรือสูญเสียเกิดขึ้นแล้ว นิติบุคคลที่ประกอบกิจการก่อสร้างไม่เพียงแต่จะต้องชดเชยค่าเสียหายทางแพ่งเท่านั้น แต่อาจจะต้องรับผิดทางอาญาอีกด้วย และอาจรวมถึงการใช้มาตรการต่าง ๆ ทางปกครอง เช่น การเพิกถอนใบอนุญาตประกอบกิจการก่อสร้าง การเพิกถอนใบประกอบวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้าง¹ เป็นต้น

สำหรับความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลนั้น แต่เดิมนักนิติศาสตร์มีความเห็นแตกต่างกันแบ่งเป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเห็นว่าควรต้องรับผิด อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าไม่ควรมีต้องรับผิด เหตุผลโดยละเอียด ศาสตราจารย์จิติ ดิงศภัทย์² ได้อธิบายไว้ว่า นิติบุคคลไม่ต้องรับผิดทางอาญาหากมีการกระทำผิดทางอาญาโดยเจ้าหน้าที่หรือคนงานของนิติบุคคล ผู้ซึ่งกระทำไปตามคำสั่งของนิติบุคคล เฉพาะเจ้าหน้าที่หรือคนงานผู้กระทำ ความผิดเท่านั้นที่ต้องรับผิด นิติบุคคลหาต้องรับผิดด้วยไม่ ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลที่ว่าคดีอาญาจำเลยจะต้องปรากฏตัวต่อหน้าศาล จะให้ผู้อื่นมาแทนมิได้² ต่อมาเมื่อมีเหตุผลสนับสนุนความเห็นนี้ว่า นิติบุคคลไม่มีตัวตน ไม่มีเจตนา ฉะนั้น จึงจะมีเจตนาทำผิดอาญามิได้ หรือหากจะฟังว่ามีเจตนาได้ โดยถือเอาเจตนาของผู้แทนของนิติบุคคลเป็นเจตนาของนิติบุคคล เจตนาเช่นว่านั้นจะต้องอยู่ในขอบวัตถุประสงค์ของนิติบุคคล แต่การกระทำผิดทางอาญาย่อมอยู่นอกขอบวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลอย่างแน่นอน และยังมีเหตุผลสนับสนุนต่อไปอีกว่านิติบุคคลไม่มีตัวตน ฉะนั้น จะถูกลงโทษได้อย่างไร และต่อมาเมื่อบ้านเมืองเจริญขึ้นกิจการค้าและพาณิชย์ได้ดำเนินโดยนิติบุคคลมากขึ้น นักนิติศาสตร์ส่วนใหญ่จึงมีความเห็นว่า หากยังคงให้นิติบุคคลไม่ต้องรับผิดทางอาญาแล้วจะเป็นผลเสียหายต่อบ้านเมืองและประชาชนอย่างมาก จึงได้เปลี่ยนความเห็นเป็นว่านิติบุคคลอาจต้องรับผิดทางอาญาในคดี

¹ วุฒินันท์ ปัทมวิสุทธิ. อันตรายร้ายแรงและสถิติการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุในงานก่อสร้าง. สืบค้นเมื่อ 22 มกราคม 2566 จาก <https://www.tosh.or.th/index.php/blog/item>.

² จิติ ดิงศภัทย์. อ้างถึงใน² สุธีรา อูปพัทธางกูร. ความรับผิดของผู้แทนนิติบุคคลกับคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญตามหลักสิทธิมนุษยชน. *หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพมหานคร. หน้า 8.

บางประเภทที่กฎหมายได้บัญญัติไว้³ อาทิ ความผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ความผิดตามพระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554 เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีนักนิติศาสตร์ได้ให้ความเห็นไว้ว่า นิติบุคคลของประเทศไทยจะต้องรับผิดชอบทางอาญาได้ในกรณีเมื่อมีกฎหมายบัญญัติโดยตรงให้นิติบุคคลต้องรับผิดชอบทางอาญา เมื่อมีกฎหมายบัญญัติให้นิติบุคคลใดต้องรับผิดชอบในการกระทำของผู้อื่น หรือรับผิดชอบทางอาญาก็ต่อเมื่อความผิดทางอาญานั้นได้กระทำไปในการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลนั้น ๆ และนิติบุคคลได้รับประโยชน์จากการกระทำนั้นแล้ว⁴

ซึ่งเมื่อพิจารณาจากประมวลกฎหมายอาญาแล้วเห็นได้ว่ายังไม่มีบทบัญญัติความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลไว้เป็นหลักทั่วไปเหมือนเช่นกับบุคคลธรรมดา จึงทำให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล โดยเฉพาะการจะให้นิติบุคคลรับผิดชอบทางอาญาตามกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยในกิจการก่อสร้างอย่างไรจึงจะมีความเหมาะสมและเกิดความยุติธรรมหรือเป็นธรรมต่อสังคม อันจะนำมาสู่แนวทางในการบังคับใช้กฎหมายรวมทั้งการป้องกันหรือปราบปรามการกระทำผิดของนิติบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความผิดทางอาญาของนิติบุคคลตามกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยในกิจการก่อสร้างได้แก่

³ บัญญัติ สุชีวะ. ความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล. บทบัณฑิต. 33,1(2519) 1-6 หน้า 1.

⁴ ไสภณ รัตนกร และเกริก วณิกกุล. วัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการกระทำนอกขอบวัตถุประสงค์ของนิติบุคคล. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ. 2532. หน้า 132-134.

1. พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 พบว่า มีการกำหนดความผิดที่เป็นโทษทางอาญาเอาไว้อย่างชัดเจน แต่ผู้กระทำความผิดจะได้รับโทษจากมาตรการทางปกครองก่อน และขึ้นอยู่กับดุลพินิจของคณะกรรมการเปรียบเทียบว่าจะให้ได้รับโทษทางอาญาหรือไม่ และจะเป็นความผิดทางอาญาของนิติบุคคลหรือไม่ ขึ้นอยู่กับว่าการกระทำเหล่านั้นนิติบุคคลได้ร่วมรู้เห็นหรือร่วมกระทำความผิดด้วยหรือไม่ นอกจากนี้ยังพบว่าในการกระทำความผิดตามกฎหมายควบคุมอาคารนั้นแม้จะมีลักษณะเป็นความผิดอาญาต่อแผ่นดินที่ต้องมีการดำเนินคดีตามกฎหมายอาญา โดยพนักงานสอบสวนเป็นผู้มีอำนาจในการดำเนินคดีตามกฎหมาย แต่ในบทบัญญัติดังกล่าวกลับกำหนดให้พนักงานสอบสวนต้องส่งเรื่องให้แก่คณะกรรมการเปรียบเทียบคดี อันทำให้ระยะเวลาของคดีนั้น ๆ ล่าช้าออกไป อย่างไรก็ตาม การเปรียบเทียบคดีของคณะกรรมการเปรียบเทียบคดีนั้น จะกระทำได้ต่อเมื่อกฎหมายกำหนดให้เปรียบเทียบได้ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 มิได้กำหนดหลักเกณฑ์ว่า การกระทำผิดขั้นใดที่ต้องรับโทษโดยการเปรียบเทียบบ้าง เป็นแต่เพียงดุลพินิจโดยอิสระของคณะกรรมการเปรียบเทียบคดีเท่านั้น ว่าผู้กระทำความผิดควรที่จะรับโทษหรือไม่ หรือรับโทษอย่างไร เช่น ได้รับโทษปรับโดยการเปรียบเทียบคดีหรือควรจะต้องรับโทษโดยการถูกฟ้องและรับโทษจำคุก การใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการเปรียบเทียบคดีจึงเป็นการที่กฎหมายให้อำนาจไว้กว้างเกินไป ทำให้ผู้ที่เป็นนิติบุคคลเจ้าของอาคารไม่ได้รับความเป็นธรรมในการใช้ดุลพินิจดังกล่าว หรือเป็นช่องว่างให้มีการขอผ่อนผันจากเจ้าหน้าที่ในการที่ตนจะต้อง

ถูกดำเนินคดีอื่นทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่บรรลุวัตถุประสงค์อย่างแท้จริง

2. พระราชบัญญัติการประกอบอาชีพงานก่อสร้าง พ.ศ. 2522 พบว่ามีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดทางอาญาตามกฎหมายดังกล่าว ซึ่งมีบทลงโทษสำหรับผู้ประกอบอาชีพงานก่อสร้างเพียงแค่โทษปรับสถานเดียว ซึ่งถือว่ากฎหมายมีบทลงโทษผู้กระทำความผิดสถานเบา ในขณะที่งานก่อสร้างถือเป็นงานที่ต้องใช้วิชาชีพ และจะต้องมีใบอนุญาตจดทะเบียนเป็นผู้รับงานก่อสร้างควบคุม จะเห็นว่ากฎหมายได้เข้ามาควบคุมการประกอบวิชาชีพงานก่อสร้าง เนื่องจากการประกอบอาชีพก่อสร้างจะเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนและสังคมเป็นส่วนรวม ดังนั้นการที่กฎหมายได้กำหนดอัตราโทษปรับไว้เพียงสถานเดียวนั้นย่อมไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษ การกำหนดโทษสถานเบาอาจทำให้ผู้กระทำความผิดไม่เกิดการเข็ดหลาบและอาจทำความผิดซ้ำอีกได้

3. พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 พบว่ากฎหมายดังกล่าวได้กำหนดความรับผิดทางอาญาสำหรับนิติบุคคลในความผิดฐานประกอบวิชาชีพวิศวกรรมโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตแสดงให้ผู้อื่นเข้าใจว่าตนมีสิทธิในการประกอบวิชาชีพ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งเป็นโทษสถานเบา หากผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมได้ใช้วิชาชีพก่อนให้เกิดภัยอันตรายในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนแล้ว ความสูญเสียหรือเสียหายจะเหมาะสมและเป็นธรรมกับอัตราโทษที่กฎหมายกำหนดไว้หรือไม่

4. พระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ. 2543 พบว่ากฎหมายดังกล่าวได้กำหนดความรับผิดทางอาญาสำหรับบุคคลและนิติบุคคลไว้ ซึ่งมีบทลงโทษได้แก่ โทษจำคุกและปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลในความเป็นจริงไม่สามารถลงโทษจำคุกได้ เนื่องจากนิติบุคคลถือเป็นบุคคลที่กฎหมายสมมติให้มีสภาพเป็นเสมือนบุคคลธรรมดาอันมีสิทธิและหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดและประกอบกิจการตามการจัดตั้งนิติบุคคลหรือขอรับวัตถุประสงค์ที่จดทะเบียนไว้ อย่างไรก็ตาม การประกอบกิจการของนิติบุคคลก็อาจก่อให้เกิดความรับผิดทางอาญา หากนิติบุคคลกระทำความผิดและต้องถูกลงโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งการลงโทษนิติบุคคลตามกฎหมายดังกล่าวทำได้เพียงสถานเดียวคือโทษปรับเท่านั้น นอกจากนี้การที่กฎหมายดังกล่าวบัญญัติให้นิติบุคคลต้องระวางโทษปรับไม่เกินสิบเท่าของอัตราโทษสำหรับความผิดนั้น ด้วยเห็นว่าการเพิ่มอัตราค่าปรับให้มากกว่าบุคคลธรรมดาที่กระทำความผิดนั้นยังมีความไม่เหมาะสมหรือเพียงพอกับอัตราโทษที่ได้รับ เนื่องจากสถานะทางเศรษฐกิจของนิติบุคคลส่วนใหญ่จะมีหลักทรัพย์หรือเงินทุนที่สูง การเสียค่าปรับไม่ทำให้นิติบุคคลนั้นได้รับความเดือดร้อนเหมือนบุคคลธรรมดาทั่วไป จึงจำเป็นต้องมีการพิจารณาการกำหนดอัตราโทษปรับเสียใหม่ให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน

5. พระราชบัญญัติผังเมือง พ.ศ. 2562 พบว่ากฎหมายดังกล่าวได้กำหนดความรับผิดทางอาญาสำหรับบุคคลและนิติบุคคลไว้ ซึ่งมีบทลงโทษได้แก่ โทษจำคุกและปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งการกระทำความผิดของนิติบุคคลในความเป็นจริงไม่สามารถลงโทษจำคุกได้ เนื่องจาก

นิติบุคคลถือเป็นบุคคลที่กฎหมายสมมติให้มีสภาพเป็นเสมือนบุคคลธรรมดา อันมีสิทธิและหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด ประกอบกับกฎหมายผังเมืองไม่มีการกำหนดในกรณีที่มีการกระทำความผิดซ้ำของนิติบุคคลนั้นไว้ ซึ่งอาจทำให้นิติบุคคลไม่มีความเข็ดหลาบและกลับมากระทำความผิดอีก

6. พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 พบว่ากฎหมายได้กำหนดความรับผิดของนิติบุคคลโดยมีการกำหนดอัตราโทษนิติบุคคลที่ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม จะต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท และปรับอีกไม่เกินวันละหนึ่งแสนบาทตลอดระยะเวลาที่ไม่ได้ปฏิบัติให้ถูกต้องหรือหยุดการกระทำนั้น จะเห็นว่าได้มีการกำหนดอัตราขั้นต่ำไว้ คือไม่เกินหนึ่งล้าน หรือปรับรายวัน วันละไม่เกินหนึ่งแสนบาท ซึ่งในความเป็นจริงหากมีการฟ้องร้องคดีขึ้นสู่ศาล ในการพิจารณาคดีศาลอาจใช้ดุลยพินิจกำหนดลดโทษให้แก่นิติบุคคล สำหรับอัตราหรือจำนวนเงินค่าปรับให้น้อยกว่า หรือขั้นต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ได้เช่นกัน ซึ่งจำนวนค่าปรับดังกล่าวไม่ส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ประกอบกิจการของนิติบุคคลแต่อย่างใด และอาจส่งผลให้นิติบุคคลกลับมากระทำความผิดซ้ำได้อีก

นอกจากนี้ จากการศึกษาพระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554 พบว่าได้มีการกำหนดให้เป็นหน้าที่ของนายจ้างจัดและดูแลสถานประกอบกิจการและลูกจ้างให้มีสภาพการทำงานและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ และให้ลูกจ้างมีหน้าที่ให้ความร่วมมือกับนายจ้างในการดำเนินการและส่งเสริมด้านความปลอดภัยอาชีวอนามัย และ

สภาพแวดล้อมในการทำงานเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ลูกจ้างและสถานประกอบกิจการ⁵ แต่เมื่อพิจารณาจากกฎหมายดังกล่าวนี้จะเห็นว่าไม่มีบทลงโทษสำหรับนายจ้างและลูกจ้างที่ไม่ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนดไว้

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลตามกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยในกิจการก่อสร้าง โดยจะทำการศึกษาถึงแนวคิดทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลตามกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยในกิจการก่อสร้างของประเทศไทยและต่างประเทศ เพื่อจะได้นำมาวิเคราะห์ความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลตามกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยในกิจการก่อสร้าง และได้มาซึ่งข้อเสนอแนะแนวทางการรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลตามกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยในกิจการก่อสร้างให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันของประเทศไทย

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล
2. เพื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลตามกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยในกิจการก่อสร้างของประเทศไทยและต่างประเทศ

⁵ ศูนย์ความปลอดภัยในการทำงาน เขต 9 กระทรวงแรงงาน. คู่มือบริหารจัดการอันตรายในงานก่อสร้าง. กองความปลอดภัยแรงงาน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน. 2564. หน้า 1.

3. เพื่อวิเคราะห์ความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลตามกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยในกิจการก่อสร้าง

4. เพื่อเสนอแนะแนวทางความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลตามกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยในกิจการก่อสร้างให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันของประเทศไทย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เช่น หนังสือ ตำราทางวิชาการ บทความ วารสารทางวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ คำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้อง ตัวยกกฎหมายของประเทศไทยและต่างประเทศ และเอกสารอื่น ๆ ในรูปของข้อมูลเอกสารและข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยจะนำข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้ามาแล้วนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) พร้อมกับการนำเสนอโดยการเขียนบรรยายและอธิบาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

4. ผลการวิจัย

การศึกษาความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลตามกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยในกิจการก่อสร้าง มีผลการวิจัยดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับนิติบุคคล จากการศึกษาแนวคิดนิติบุคคลสรุปได้ว่า นิติบุคคลเป็นบุคคลสมมติซึ่งกฎหมายได้ให้สิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับบุคคลธรรมดา เว้นแต่สิทธิและหน้าที่

บางประการที่มีได้เฉพาะบุคคลธรรมดา นอกจากการดำเนินกิจการเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลนั้นจะผ่านผู้แทนของนิติบุคคลเท่านั้น นอกจากนั้นนิติบุคคลอาจแบ่งแยกได้เป็น 2 ประเภท คือ 1) นิติบุคคลตามกฎหมายเอกชน เช่น ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด บริษัทมหาชนจำกัด เป็นนิติบุคคลที่มีวัตถุประสงค์เพื่อหากำไร หรือสืบทอด มูลนิธิ ซึ่งเป็นนิติบุคคลที่ไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อหากำไร 2) นิติบุคคลทางกฎหมายมหาชน เช่น กระทรวง กรม หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ หรือสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายเป็นการเฉพาะเป็นต้น⁶

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญา ความรับผิดชอบทางอาญาต้องคำนึงถึงหลักประกันในกฎหมายอาญาว่าประกอบด้วยหลักสำคัญ 4 ประการ ดังนี้⁷

1) หลักความชอบด้วยกฎหมายอาญา กฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่เกิดจากการบัญญัติโดยพิจารณาจากบทบัญญัติ มาตรา 2 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย” หมายความว่ากฎหมายจารีตประเพณีซึ่งมิได้เกิดจากการบัญญัติจะกำหนดให้การกระทำใดเป็นความผิดทางอาญาไม่ได้ หรือนำกฎหมายจารีตประเพณีมาเพิ่มโทษ

⁶ จิตติ ดิงศภัทิย์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2530. หน้า 73.

⁷ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. ประมวลกฎหมายอาญาฉบับอ้างอิง. พิมพ์ครั้งที่ 43. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน. 2563. หน้า 44.

ทางอาญาก็ไม่ได้ (nullum poena sine lege scripta) ดังนั้น ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล จะต้องมีความรับผิดตามกฎหมายว่าเป็นความผิด และกำหนดโทษไว้จึงจะลงโทษนิติบุคคลนั้นได้

2) หลักความชัดเจนแน่นอนของกฎหมายอาญา เนื่องจากการลงโทษทางอาญา แก่บุคคลถือว่าเป็นมาตรการที่รุนแรงที่สุดของรัฐ ที่ใช้กับประชาชนในรัฐ รัฐจึงต้องบัญญัติกฎหมายอาญาให้ชัดเจนแน่นอนที่สุดเท่าที่สามารถทำได้ โดยการบัญญัติกฎหมายอาญาต้องหลีกเลี่ยงการใช้ถ้อยคำที่กำกวมไม่ชัดเจน หรือถ้อยคำที่อาจตีความได้หลายนัย

3) หลักการห้ามใช้กฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งลงโทษทางอาญาแก่บุคคล เป็นหลักกฎหมายอาญาที่ห้ามใช้กฎหมายอาญาที่เกินเลยขอบเขตของบทบัญญัติที่พึงหาได้จากการตีความกฎหมาย

4) หลักกฎหมายอาญาไม่มีผลย้อนหลัง ถ้าบุคคลได้กระทำการอย่างใดลงและในขณะกระทำนั้นการกระทำนั้นไม่มีโทษทางอาญาแล้ว ย่อมไม่อาจจะบัญญัติให้ย้อนหลังว่าการกระทำนั้นเป็นการกระทำที่ต้องรับโทษในทางอาญาได้โดยเด็ดขาด

1.3 แนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล หลักการในการกำหนดเป็นเงื่อนไขความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล ได้แก่ หลัก Vicarious Liability และ Identification Doctrine กล่าวคือ

1) หลัก Vicarious Liability เป็นหลักความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลเพื่อการกระทำของบุคคลภายในองค์กรภายใต้แนวคิดของความสัมพันธ์นายจ้าง (นิติบุคคล) กับลูกจ้าง (บุคคลภายในองค์กร) การกระทำและเจตนา

ของบุคคลภายในองค์กรไม่ว่าฐานะใดก็อาจก่อให้เกิดความรับผิดทางอาญาแก่นิติบุคคลได้ทั้งสิ้นหากได้กระทำไปในทางการดำเนินกิจการของนิติบุคคล โดยทั้งนี้แม้นิติบุคคลจะต้องรับผิดทางอาญา แต่ก็เป็นความรับผิดเพื่อการกระทำและเจตนาของบุคคลภายในองค์กร ไม่ได้มีเจตนาเป็นของนิติบุคคลเองแต่อย่างใด⁸

2) หลัก Identification Doctrine⁹ แต่เดิมเป็นหลักการแสดงเจตนาทางแพ่งของนิติบุคคล แต่ต่อมาได้พัฒนามาใช้กับคดีอาญาเป็นความรับผิดทางอาญา เพื่อการกระทำของนิติบุคคลเองโดยถือเอาเฉพาะการกระทำและเจตนาของบุคคลธรรมดาภายในองค์กรที่ดำรงตำแหน่งสำคัญ ซึ่งมีฐานะเป็น “จิตวิญญาณและเจตจำนงโดยแท้ของนิติบุคคล” เช่น ผู้แทนนิติบุคคลเป็นการกระทำและเจตนาของนิติบุคคลโดยตรง

การที่นิติบุคคลจะรับผิดทางอาญาได้จะต้องพิจารณาจากกฎหมายแต่ละฉบับที่เกี่ยวข้องได้มีการบัญญัติให้นิติบุคคลรับผิดอาญาหรือไม่ นอกจากนี้จะต้องดูพฤติการณ์แห่งการกระทำของผู้แทนหรือผู้ดำรงตำแหน่งที่สำคัญของ

⁸ Wayne R. LaFare. Criminal Law. 4th Edition. (St. Paul, Minn: Thomson/West). 2003. p. 694. อ้างถึงใน ดิศรณ์ ลิขิตวิทย์วุฒิ. ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล: ศึกษากรณีความผิดฐานอาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติโดยเปรียบเทียบเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2560. หน้า 89.

⁹ Jacqueline Martin and Tony Storey. Unlocking Criminal Law. 2nd Edition (London : Hodder Education) 2007. p.181. อ้างถึงใน ดิศรณ์ ลิขิตวิทย์วุฒิ. ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล: ศึกษากรณีความผิดฐานอาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติโดยเปรียบเทียบเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2560. หน้า 78.

นิติบุคคลว่าได้กระทำไปภายในเงื่อนไขหรือขอบเขตวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลหรือไม่มาประกอบเพื่อพิจารณาลงโทษนิติบุคคลด้วย แต่หากไม่มีกฎหมายบัญญัติโดยตรงให้นิติบุคคลต้องรับผิดชอบก็ไม่สามารถลงโทษนิติบุคคลนั้นได้¹⁰

แนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลในอนุสัญญาระหว่างประเทศได้ปรากฏอยู่ในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต (United Nations Convention against Corruption-UNCAC) วางหลักไว้ว่า รัฐภาคีแต่ละรัฐจะต้องนำมาตรากฎดังกล่าวมาใช้ตามความจำเป็น สอดคล้องกับหลักการทางกฎหมายเพื่อสร้างความรับผิดชอบของนิติบุคคลสำหรับการมีส่วนร่วมในความผิดที่กำหนดขึ้นภายใต้สนธิสัญญานี้ โดยหลักการทางกฎหมายของรัฐภาคีความรับผิดชอบของบุคคลอาจเป็นทางอาญาทางแพ่งหรือทางปกครองก็ได้ ความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลต้องไม่กระทบต่อความรับผิดชอบทางอาญาของบุคคลที่ได้กระทำความผิด และรัฐภาคีแต่ละรัฐจะต้องรับประกันว่านิติบุคคลที่ต้องรับผิดชอบตามมาตรา นี้ จะเป็นไปตามหลักความได้สัดส่วน ไม่ว่าจะเป็นการลงโทษทางอาญาหรือไม่ก็ตาม โดยรวมถึงการลงโทษทางการเงิน¹¹

¹⁰ ศิธรณ์ ลิขิตวิทยาวุฒิ. ความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล: ศึกษากรณีความผิดฐานอาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติ โดยเปรียบเทียบเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2560. หน้า 89.

¹¹ United Nations Office on Drugs and Crime. United Nations Convention Against Corruption. https://www.unodc.org/documents/brussels/UN_Convention_Against_Corruption.pdf

1.4 แนวคิดหลักความได้สัดส่วนกับบทกำหนดโทษที่เหมาะสม

หลักความได้สัดส่วน (Principle of proportionality) เป็นหลักการพื้นฐานภายใต้หลักนิติธรรม (Rule of Law) ซึ่งเป็นที่รู้จักและยอมรับอย่างเป็นสากล โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อต้องมีการนำกฎหมายมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อคุ้มครองสังคม หลักความได้สัดส่วนสำหรับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจำเป็นต้องคำนึงถึงตั้งแต่กระบวนการตรากฎหมายให้การกระทำใดเป็นความผิดและต้องมิบทกำหนดโทษเช่นไรจึงเหมาะสมได้สัดส่วนกับความผิดนั้น หลักความได้สัดส่วนจึงเป็นหลักการสำคัญเพื่อปกป้องสิทธิมนุษยชนพื้นฐานและมีขึ้นเพื่อคุ้มครองประชาชนในการสร้างความสมดุลระหว่างการใช้อำนาจรัฐกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เพราะการที่ฝ่ายนิติบัญญัติตรากฎหมายขึ้นเพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนต้องชั่งน้ำหนักระหว่างประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นต่อสาธารณชนนั้น กับผลกระทบที่จะมีต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนหากมีการตรากฎหมายนั้นขึ้นใช้บังคับ¹²

1.5 ทฤษฎีความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล

1) ความรับผิดชอบจากการละเมิดของบุคคลอื่นหรือความรับผิดชอบแทน (Vicarious Liability หรือ Agency Theory) ทฤษฎีนี้จะอธิบายถึงหลักความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลเพื่อการกระทำของบุคคลภายในองค์กร คือ (1) การกระทำความผิดนั้นเป็นการกระทำของผู้บริหารหรือผู้แทนนิติบุคคล และการกระทำของผู้นั้นจะถือเป็นการกระทำของ

¹² กิตติมา แก้วระรา. หลักความได้สัดส่วนกับบทกำหนดโทษที่เหมาะสมสำหรับผู้กระทำความผิดในคดีอาชญากรรมให้โทษ : ศึกษากรณีแอมเฟตามีน. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. 2559. หน้า 42.

นิติบุคคล เว้นแต่จะได้กระทำไปด้วยความผิดส่วนตัวมิใช่เพื่อประโยชน์ของนิติบุคคล ผู้แทนนิติบุคคลผู้นั้นต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัว แต่หากมิได้เป็นการกระทำหรือเจตนาของบุคคล ซึ่งเป็นองค์กรผู้ดำเนินงานในลักษณะที่ควบคุมการกระทำทั้งหลายของนิติบุคคล กรณีอาจเป็นเพียงการกระทำของลูกจ้างหรือเจ้าหน้าที่หรือตัวแทนอื่นใดที่เป็นเพียงผู้รับคำสั่งมาจากผู้ดำเนินการนิติบุคคลอีกทีหนึ่ง กรณีนี้จะเป็นความรับผิดเพื่อการกระทำของบุคคลอื่นไป (2) ต้องเป็นการดำเนินการที่เป็นกิจการในขอบวัตถุประสงค์ของนิติบุคคล และเป็นการกระทำในอำนาจหน้าที่ของบุคคลนั้นด้วย¹³

2) หลักแสดงเจตนาทางแฝงของนิติบุคคล (Identification Doctrine หรือ Alter Ego Doctrine) เป็นหลักการที่มีพัฒนาการมาจากกฎหมายแฝงที่เรียกว่า “alter ego” ซึ่งเกี่ยวกับการฟ้องให้นิติบุคคลต้องรับผิดชอบในทางแฝงที่เกี่ยวกับบุคคลธรรมดาที่เข้าไปในนามของนิติบุคคล หากบุคคลธรรมดาที่มีสถานภาพในองค์กรนิติบุคคลที่มีระดับสูงพอที่จะถือว่าเป็น “จิตวิญญาณและเจตจำนงโดยแท้ของนิติบุคคล” ได้กระทำความผิดอาญาขึ้นภายในขอบเขตวัตถุประสงค์ของนิติบุคคล การกระทำและเจตนาของบุคคลธรรมดาดังกล่าวนั้น ถือว่าเป็นการกระทำและเจตนาของนิติบุคคล นิติบุคคลจึงเป็นผู้กระทำความผิดและมีความรับผิดทางอาญาโดยตรง¹⁴

¹³ อภินันท์ ศรีศิริ. กฎหมายที่มีโทษทางอาญากับการคุ้มครองผู้บริโภค. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2565. หน้า 52.

¹⁴ ดิศรณ์ ลิขิตวิทยาวุฒิ. ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล : ศึกษากรณีความผิดฐานอาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติโดยเปรียบเทียบเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย. หน้า 139.

3) หลักความรับผิดชอบจากการกระทำของลูกจ้างและผู้แทนโดยมาจากเจตจำนงโดยแท้ของนิติบุคคล (Aggregation Doctrine) เป็นแนวคิดซึ่งถือเอาการกระทำและจิตใจที่เกิดจากการรวมกลุ่มของบุคคลธรรมดาเป็นการกระทำของนิติบุคคล เรียกว่า Collective Knowledge Doctrine ดังนั้นเมื่อเกิดการกระทำความผิดจึงสามารถรวมเอาการกระทำและเจตนาของลูกจ้างเป็นเงื่อนไขของความรับผิดแม้ไม่มีลูกจ้างคนใดมีองค์ประกอบภายใน (mens rea) ที่สมบูรณ์¹⁵

4) การกำหนดความรับผิดทางอาญาของบุคคลจากการควบคุมภายใน (Constructive Corporate Fault Model) เป็นแนวคิดในการกำหนดความรับผิดของนิติบุคคลโดยพิจารณาจากโครงสร้างการควบคุมภายในที่มีนโยบายและแนวปฏิบัติของนิติบุคคลถือว่าเป็นการกระทำของนิติบุคคลเองไม่ใช่การกระทำของบุคคลธรรมดา¹⁶

5) ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลในฐานะผู้กระทำโดยตรง (Primary Liability) โดยอิงอยู่กับหลักทฤษฎี alter ego ซึ่งเป็นทฤษฎีที่เห็นว่าการที่จะพิจารณาว่านิติบุคคลจะต้องรับผิดทางอาญาหรือไม่จะต้องพิจารณาจากตัวบุคคลผู้เป็นตัวแทนของนิติบุคคล โดยถือว่า

¹⁵ สุรศักดิ์ ลิขิตวัฒนกุล. ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล : การศึกษาทางกฎหมายเปรียบเทียบโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2553. หน้า 40.

¹⁶ นรเศรษฐ์ สว่างแจ้ง. ความรับผิดทางอาญาของผู้บริหารนิติบุคคล : ศึกษาบทบัญญัติของกฎหมายไทย. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2556. หน้า 42.

การกระทำและเจตนาของผู้เป็นตัวแทนของนิติบุคคลเอง¹⁷

2. ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลตามกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยในกิจการก่อสร้างของประเทศไทยและต่างประเทศ

2.1 กฎหมายประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในกิจการก่อสร้าง

ความรับผิดของนิติบุคคลตามประมวลกฎหมายอาญาสรุปได้ว่า ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกิจการก่อสร้างกฎหมายอาญาลงโทษนิติบุคคลผู้กระทำความผิดเพียงแค่ 2 สถาน คือ โทษปรับและริบทรัพย์สิน การลงโทษประหารชีวิต จำคุก และกักขังนิติบุคคลไม่สามารถทำได้ เนื่องจากนิติบุคคลเป็นบุคคลที่กฎหมายสมมติขึ้นไม่มีตัวตนเหมือนเช่นบุคคลธรรมดา ดังนั้น หากผู้แทนนิติบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกิจการก่อสร้างสามารถที่จะแสวงหาประโยชน์โดยอาศัยช่องว่างของกฎหมายอาญาจากการเป็นนิติบุคคลนั้นได้ ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินและบุคคลภายนอกได้

สำหรับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในกิจการก่อสร้าง มีดังนี้

1) พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ความรับผิดทางอาญาที่ใช้บังคับกับผู้กระทำความผิดที่ฝ่าฝืนกฎหมาย กล่าวคือ พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 มาตรา 74 วรรคห้า เป็นกฎหมายที่กำหนดขึ้นเพื่อรักษาประโยชน์สาธารณะในการควบคุมการก่อสร้างอาคารต่าง ๆ ซึ่งหากมีการกระทำที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ผู้กระทำความผิดต่อกฎหมายดังกล่าวจะถูกลงโทษทางอาญา ได้แก่ โทษจำคุกและปรับ กรณีนิติบุคคลจะต้องรับผิดชอบทางอาญา แต่นิติบุคคลไม่มีตัวตน จึงลงโทษนิติบุคคลได้เพียงโทษปรับเท่านั้น ความผิดตามกฎหมายควบคุมอาคารจึงไม่สามารถลงโทษจำคุกนิติบุคคลนั้นได้

2) พระราชบัญญัติการประกอบอาชีพงานก่อสร้าง พ.ศ. 2522 ความรับผิดทางอาญาตามกฎหมายฉบับนี้ มีบทลงโทษทางอาญาสำหรับผู้ประกอบอาชีพงานก่อสร้างเพียงแค่โทษปรับสถานเดียว ขณะที่งานก่อสร้างถือเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนและสังคมเป็นส่วนรวม นอกจากนี้ ยังไม่ได้มีการบัญญัติในส่วนของความรับผิดทางแพ่ง จึงต้องนำบทบัญญัติตามหลักกฎหมายนิติกรรมสัญญา หัก ละเมิด เอกเทศสัญญา (จ้างทำของ) ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่องมาปรับใช้ ทำให้พระราชบัญญัตินี้ไม่มีการบังคับใช้อย่างจริงจังและได้ถูกยกเลิกตามประกาศของพระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายบางฉบับที่หมดความจำเป็น หรือซ้ำซ้อนกับกฎหมายอื่น (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560

3) พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 ได้กำหนดคุณสมบัติและหลักเกณฑ์ของผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมไว้ให้ปฏิบัติงานมีมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้ผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมประพฤติปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ดังกล่าว อันเป็นการควบคุมดูแลความประพฤติหรือจรรยาบรรณในการประกอบวิชาชีพ ในขณะเดียวกัน พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวมีบทบัญญัติเกี่ยวกับโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ไว้ด้วย ดังนั้นหากผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมใช้ทักษะความสามารถในวิชาชีพของตนไม่เป็นไปตาม

¹⁷ สุชาติ ธรรมมาพิทักษ์กุล, *ทฤษฎีสถานภาพของนิติบุคคลกับความรับผิดทางอาญา*, กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม, 2541, หน้า 34-35.

มาตรฐาน และก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมนั้นจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น และรับผิดชอบต่อสภาวิศวกรในทางจรรยาบรรณอันเป็นความรับผิดชอบทางวิชาชีพ ตามพระราชบัญญัติดังกล่าว นอกจากนี้อาจต้องรับผิดชอบต่อบุคคลผู้ได้รับความเสียหายในทางแพ่ง ต่อสังคมส่วนรวมและในทางอาญาด้วย

4) พระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554 ได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของนายจ้างต้องมีหน้าที่จัดและดูแลสถานประกอบกิจการและลูกจ้างให้มีสภาพการทำงาน และสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงานของลูกจ้างมิให้ลูกจ้างได้รับอันตรายต่อชีวิตร่างกายจิตใจ และสุขภาพอนามัย นอกจากนี้ลูกจ้างยังต้องมีหน้าที่ให้ความร่วมมือกับนายจ้างในการดำเนินการ และส่งเสริมด้านความปลอดภัยอาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน เพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ลูกจ้างและสถานประกอบกิจการด้วยเช่นกัน ดังนั้นหากนิติบุคคลที่เป็นนายจ้างไม่ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด หากฝ่าฝืนต้องรับผิดชอบต่ออาญา ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกและปรับ แต่ในทางปฏิบัติแล้วนิติบุคคลเป็นบุคคลที่กฎหมายสมมติขึ้น การลงโทษทำได้เพียงปรับเท่านั้น

5) พระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ. 2543 ผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมอาจต้องรับผิดชอบต่อบุคคลผู้ได้รับความเสียหายในทางแพ่งและต่อสังคมส่วนรวมในทางอาญาด้วย นอกจากนี้ ยังได้กำหนดความรับผิดชอบเกี่ยวกับจรรยาบรรณในการประกอบวิชาชีพไว้ โดยได้กำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมต้องปฏิบัติตามจรรยาบรรณและต้องปฏิบัติตาม

มาตรฐานการประกอบวิชาชีพด้วย โดยผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมจะต้องประกอบวิชาชีพด้วยความตั้งใจและเต็มความสามารถด้วยความซื่อสัตย์สุจริตไม่กระทำการอันใดอันนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ ในกรณีที่ผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมกระทำความผิดจรรยาบรรณ คณะกรรมการจรรยาบรรณสถาปนิกจะพิจารณาตัดสินลงโทษอันมีลักษณะเป็นการจำกัดหรือตัดสิทธิ์ในการประกอบวิชาชีพ คือ การพักใบอนุญาต การกักโทษ การพักใช้ใบอนุญาต หรือการเพิกถอนใบอนุญาตตามมาตรา 74

6) พระราชบัญญัติผังเมือง พ.ศ. 2562 ได้กำหนดการกระทำความผิดของนิติบุคคลที่เกิดจากการสั่งการ หรือการกระทำของกรรมการ หรือผู้จัดการ หรือบุคคลใดที่รับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น หรือบุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ต้องสั่งการหรือกระทำการ และละเว้นไม่สั่งการหรือไม่กระทำการ จนเป็นเหตุให้นิติบุคคลนั้นกระทำความผิด ผู้นั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้ สำหรับความผิดนั้น ๆ ดังนั้นการกระทำความผิดกฎหมายผังเมืองที่มีโทษทางอาญาคือ โทษจำคุกและปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ บุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรรมการ หรือผู้จัดการ หรือบุคคลที่รับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคล หากฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายผังเมืองจะต้องรับผิดชอบต่ออาญา ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกและปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ ด้วยเช่นกัน

7) พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ได้กำหนดให้ผู้ดำเนินการ หรือผู้ขออนุญาตหรือก่อสร้างหรือดำเนินโครงการหรือกิจการซึ่งอาจเป็นนิติบุคคล ก่อนดำเนินการก่อสร้างจะต้องทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและจะต้องได้รับความเห็นชอบหรือถือว่าได้รับความเห็นชอบจาก

คณะกรรมการผู้ชำนาญการตามที่กฎหมายกำหนดไว้ หากนิติบุคคลนั้นฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม จะต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท และปรับอีกไม่เกินวันละหนึ่งแสนบาทตลอดระยะเวลาที่ไม่ได้ปฏิบัติให้ถูกต้องหรือหยุดการกระทำความผิด การกระทำความผิดนั้นเป็นการก่อสร้างหรือดำเนินการในโครงการหรือกิจการ หรือการดำเนินการใดที่อาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดของประชาชนหรือชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง ผู้กระทำความผิดจะต้องระวางโทษหนักกว่าโทษที่กฎหมายบัญญัติถึงหนึ่ง

2.2 ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลตามกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยในกิจการก่อสร้างในต่างประเทศ

1) สหรัฐอเมริกา ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลในสหรัฐอเมริกานั้น ในปัจจุบันสามารถแบ่งได้เป็น 2 กรณี คือ ความรับผิดตามหลัก Respondent Superior และความรับผิดตาม Model Penal Code โดยความรับผิดตามหลัก Respondent Superior นั้น ตัวการจะต้องรับผิดชอบในการกระทำความผิดของตัวแทนซึ่งอยู่ในความควบคุมดูแลของตนและได้กระทำการไปภายในขอบเขตแห่งงานที่จ้าง โดยความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของลูกจ้างเกิดขึ้นจากแนวคิดที่ว่า เมื่อนิติบุคคลมีความบกพร่องในการบริหารงานหรือในการสอดส่องดูแลการทำงานของลูกจ้างของตนแล้ว นิติบุคคลต้องรับผิดชอบอันเกิดจากการกระทำของลูกจ้างด้วย¹⁸ ขณะเดียวกัน ความรับผิดตาม Model Penal Code (1) นิติบุคคลจะต้องรับผิดใน

กรณีต่าง ๆ ดังนี้ (ก) ความผิดนั้นเป็นความผิดเกี่ยวกับการละเมิดกฎเกณฑ์ ได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับความปลอดภัยสาธารณะหรือเป็นความผิดตามกฎหมายอื่น ซึ่งได้กำหนดความรับผิดของนิติบุคคลและเป็นการกระทำโดยตัวแทนของบริษัท ซึ่งกระทำในนามของบริษัทและอยู่ในขอบเขตของงานที่จ้าง (ข) กรณีความผิดนั้นเป็นการงดเว้นการปฏิบัติหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กฎหมายกำหนดให้นิติบุคคลมีหน้าที่ต้องปฏิบัติ (ค) กรณีความผิดนั้นเป็นความผิดที่เกิดขึ้นจากการใช้อำนาจการร้องขอ การสั่งการ ปฏิบัติการ หรือการยินยอมให้กระทำโดยประมาทของคณะกรรมการหรือผู้บริหารระดับสูง ซึ่งกระทำการในนามของบริษัท ภายในขอบเขตแห่งงานที่จ้าง (2) กรณีที่ความผิดนั้นเป็นความรับผิดเด็ดขาด นิติบุคคลจะต้องรับผิดเว้นแต่บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นจะแสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น โดยการลงโทษนิติบุคคลในสหรัฐอเมริกามีหลากหลายรูปแบบ เช่น โทษปรับ การคุมประพฤติ โทษริบทรัพย์ การจำคุกผู้เสียหายเพื่อลดความน่าเชื่อถือของนิติบุคคล และการชดเชยค่าเสียหาย หรือกล่าวโดยสรุปได้ว่า ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลในกฎหมายของสหรัฐอเมริกาในปัจจุบันนั้น นิติบุคคลอาจมีความรับผิดทางอาญาได้เกือบทุกฐานความผิด เว้นแต่โทษประหารชีวิตและโทษจำคุกเท่านั้น เนื่องจากสภาพของโทษดังกล่าวมิอาจใช้กับนิติบุคคลได้

สำหรับกฎหมายความปลอดภัยและสุขภาพในการทำงาน (Occupational Safety and Health Act 1970 : OSHA) ของประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่ามีการกำหนดให้นายจ้างดำเนินการให้มีการคุ้มครองในด้านความปลอดภัยในการทำงานให้แก่ลูกจ้าง นอกจากนั้นยังได้มีการกำหนดบทลงโทษสำหรับกรณีที่นายจ้างฝ่าฝืนไว้ด้วย

¹⁸ Cornell Law School. Respondeat Superior.

https://www.law.cornell.edu/wex/respondeat_superior.

และที่น่าสนใจคือมีการกำหนดโทษกรณีที่มีลักษณะกระทำความผิดซ้ำ มาตรฐานกฎหมายหรือคำสั่งที่ประกาศใช้หรือระเบียบที่ออกตามรัฐธรรมนูญนี้อาจมีโทษปรับสูงสุด 70,000 ดอลลาร์สำหรับการละเมิดแต่ละครั้ง แต่ไม่น้อยกว่า 5,000 ดอลลาร์สำหรับการละเมิดที่เกิดจากความจงใจ¹⁹

2) สาธารณรัฐสิงคโปร์ ได้ให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลเป็นอย่างมาก เห็นได้จากการตรากฎหมายหลายฉบับขึ้นบังคับใช้กับการกระทำความผิดของนิติบุคคลโดยประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายเฉพาะอื่นๆ ดังนั้น นิติบุคคลในสาธารณรัฐสิงคโปร์หากกระทำความผิดจะได้รับโทษทางแพ่งได้ นอกจากนี้อาจถูกดำเนินคดีในฐานให้การสนับสนุนหรือการสมรู้ร่วมคิดในความผิดหลักได้ และต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ของตนตามหลักความรับผิดชอบและตัวแทน²⁰

ขณะเดียวกัน จากการศึกษากฎหมายสิ่งแวดล้อม อาชีวอนามัย และความปลอดภัยในประเทศสิงคโปร์ จะเห็นว่ามีกำหนดหน้าที่ของนายจ้างในเรื่องที่เกี่ยวกับการจัดให้มีการดำเนินการด้านความปลอดภัยแก่ลูกจ้าง และยังมีกำหนดโทษสำหรับนายจ้างที่เป็นบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลเอาไว้แตกต่างกัน และมีการกำหนดโทษกรณีที่มีการกระทำความผิดซ้ำไว้ให้ได้รับโทษปรับเพิ่มขึ้นทั้งกรณีบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจที่จะนำมาปรับใช้กับ

กฎหมายของประเทศไทย เพราะยังไม่มีกำหนดบทลงโทษสำหรับนิติบุคคลไว้โดยเฉพาะและไม่มีกำหนดในส่วนของโทษปรับจากการที่มีการกระทำความผิดในเรื่องนั้น ๆ ซ้ำอีก²¹

3) ประเทศญี่ปุ่น โดยทั่วไปบุคคลธรรมดาเท่านั้น ที่ต้องรับผิดชอบทางอาญา ส่วนนิติบุคคลอาจต้องรับผิดชอบทางอาญาต่อเมื่อมีบทบัญญัติเฉพาะที่กำหนดให้มีการลงโทษนิติบุคคลตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายนั้น เว้นแต่ผู้มีอำนาจแทนนิติบุคคลพิสูจน์ได้ว่าเขาไม่ได้ละเลยในการกำกับดูแลบุคคลธรรมดาที่ก่ออาชญากรรมนั้น ดังนั้น ภายใต้หลักความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล ตัวแทนนิติบุคคลอาจต้องได้รับโทษปรับในฐานะเป็นนายจ้างที่ล้มเหลวในการใช้มาตรการที่จำเป็นเพื่อป้องกันการกระทำความผิด แม้แต่ตัวแทนของนิติบุคคลหรือนายจ้างดังกล่าวไม่ได้เป็นผู้ก่ออาชญากรรมขึ้นก็ตาม²²

สำหรับกฎหมายเกี่ยวกับสุขภาพและความปลอดภัยในอุตสาหกรรมของประเทศญี่ปุ่น พบว่า ประเทศญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาวะของลูกจ้างในสถานที่ทำงานเป็นอย่างมาก และได้กำหนดบทลงโทษทางอาญาไว้ ซึ่งเป็นอัตราโทษทั้งจำคุกและปรับและมีการกำหนดโทษของนิติบุคคลและผู้แทนของนิติบุคคลให้ได้รับโทษจากการฝ่าฝืนบทบัญญัติในพระราชบัญญัติไว้ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายของประเทศไทยที่ไม่มี

¹⁹ U.S. Department of Labor. The Occupational Safety and Health Act of 1970. <https://www.osha.gov/laws-regs/oshact/completeoshact>

²⁰ Law kee yang, Vicarious Liability and Agency: Ong Han Ling v AIA and Beyond, <https://lawgazette.com.sg/feature/vicarious-liability-and-agency/>

²¹ ศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์. สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายสถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2558. หน้า 125.

²² Global Legal Group. Business Crime Laws and Regulations Japan 2024, <https://iclg.com/practice-areas/business-crime-laws-and-regulations/japan>.

การกำหนดเกี่ยวกับโทษของผู้แทนนิติบุคคลไว้ แต่จะกำหนดเฉพาะกรณีที่บุคคลนั้นทำในนามตัวเองไม่ใช่ในนามนิติบุคคล แต่ถ้าในนามนิติบุคคล ก็จะเป็นนิติบุคคลเป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งจะเป็นโทษในทางที่เกี่ยวกับการปรับเท่านั้น แต่ในประเทศไทยนั้น กำหนดไว้ทั้งโทษจำคุกและปรับ²³

4) สาธารณรัฐเกาหลี เนื่องจากนิติบุคคลไม่สามารถถูกลงโทษทางอาญาในฐานะตัวการที่ก่ออาชญากรรมได้ ดังนั้น นิติบุคคลจึงถูกลงโทษได้ต่อเมื่อมีการกำหนดความรับผิดชอบไว้ อย่างชัดเจน ทั้งนี้ประมวลกฎหมายอาญา สาธารณรัฐเกาหลีมิได้มีการกำหนดเรื่องหลักความรับผิดชอบเอาไว้ ดังนั้น การรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลจึงมีการบัญญัติไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้องเท่านั้น อย่างไรก็ตาม แม้บทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องจะบัญญัติในเรื่องความรับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน แต่ก็มิได้เป็นหลักความรับผิดชอบอย่างเคร่งครัด นิติบุคคลอาจไม่ต้องรับผิดชอบต่อกระทำความผิดของพนักงาน หากนิติบุคคลนั้นแสดงให้เห็นว่า นิติบุคคลได้ปฏิบัติหน้าที่ดูแลเจ้าหน้าที่อย่างเพียงพอแล้ว²⁴

นอกจากนี้ บทลงโทษทางอาญาของนิติบุคคลในกรณีที่เกี่ยวกับกิจการก่อสร้างของประเทศเกาหลี มีทั้งบทลงโทษทางอาญาและค่าปรับทางปกครอง ซึ่งผู้ที่กระทำความผิดต้องได้รับโทษ

²³ กุลชาติ อารีราษฎร์พิทักษ์. ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้พระราชบัญญัติความปลอดภัยอาชญากรรม และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีปทุม. 2560. หน้า 58.

²⁴ H.K. Helen Sohn, partner, Business ethics and anti-corruption Laws : South Korea, <https://www.nortonrosefulbright.com/en/knowledge/publications/23ccb8e5/business-ethics-and-anti-corruption-laws-south-korea#section7>

ทั้งสองอย่างไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายของประเทศไทยที่มีเพียงโทษทางอาญาเท่านั้น และอาจจะส่งผลให้ผู้กระทำความผิดกลับมากระทำความผิดซ้ำได้อีก²⁵

3. ผลการวิเคราะห์ความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลตามกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยในกิจการก่อสร้าง

3.1 วิเคราะห์ความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลตามประมวลกฎหมายอาญา

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 บัญญัติไว้ว่า บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย คำว่า “บุคคล” แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ “บุคคลธรรมดา” และ “นิติบุคคล” และความรับผิดอาญาของบุคคลมีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 ความว่า “บุคคลจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา เว้นแต่จะได้กระทำโดยประมาท ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดชอบเมื่อได้กระทำโดยประมาท หรือเว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยแจ้งชัดให้ต้องรับผิดชอบแม้ได้กระทำโดยไม่มีเจตนา

เมื่อนิติบุคคลถือเป็นบุคคลประเภทหนึ่งตามประมวลกฎหมายอาญา ดังนั้น นิติบุคคลจึงมีความผิดทางอาญาได้เช่นกัน แต่การลงโทษนิติบุคคลนั้นจะถูกจำกัดโดยสภาพของนิติบุคคลที่เป็นบุคคลที่กฎหมายสมมติขึ้น ดังนั้น การลงโทษทำได้เพียงเท่าที่ลักษณะแห่งโทษจะเปิดช่องให้ลงได้คือการลงโทษปรับหรือริบทรัพย์สิน นอกจากนี้ การพิจารณาโทษสำหรับนิติบุคคลนั้นจะต้อง

²⁵ นิคม โชติพันธ์ และศิริพงษ์ โสภณ. วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ. หน้า 562.

พิจารณาตามลักษณะความผิดและพฤติการณ์แห่งการกระทำ และอำนาจหน้าที่ของผู้แทนนิติบุคคล และวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลเป็นราย ๆ ไป ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลตามกฎหมายของประเทศไทยยังไม่มีกรณีบัญญัติหลักทั่วไป เรื่องความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลไว้ และการลงโทษทางอาญาสำหรับนิติบุคคลในปัจจุบัน คงทำได้เพียงสองสถานคือโทษปรับและริบทรัพย์สิน ซึ่งมีความแตกต่างจากการลงโทษทางอาญาของบุคคลธรรมดา ดังนั้น จึงเห็นว่าประเทศไทยควรมีการบัญญัติหลักทั่วไปเรื่องความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลไว้เป็นการเฉพาะแยกจากความรับผิดทางอาญาของบุคคลธรรมดา นอกจากนี้ควรกำหนดความผิดเกี่ยวกับความปลอดภัยในกิจการก่อสร้าง และกำหนดโทษทางอาญาไว้ให้มีลักษณะที่พิเศษ โดยเฉพาะสำหรับนิติบุคคลที่กระทำความผิดอาญาต่อไป

3.2 วิเคราะห์ความผิดทางอาญาของนิติบุคคลตามกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยในกิจการก่อสร้าง

1) พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 การลงโทษปรับส่วนใหญ่อำนาจจะใช้อดุลพินิจในการกำหนดค่าปรับในอัตราขั้นต่ำ โดยเฉพาะคดีที่ผู้กระทำความผิดหรือจำเลยให้การรับสารภาพศาลจะลดค่าปรับให้กึ่งหนึ่ง ซึ่งยังไม่เหมาะสมกับความผิดที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำโดยเฉพาะนิติบุคคลที่ประกอบกิจการก่อสร้าง ทั้งนี้ตามหลักความได้สัดส่วน ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานภายใต้หลักนิติธรรมนั้น ควรมีการกำหนดบทลงโทษให้เหมาะสมแก่ผู้กระทำความผิดแต่ละราย ในกรณีของนิติบุคคลในกิจการก่อสร้าง ซึ่งมีรายได้จากการก่อสร้างสูงกว่าบุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคลในกิจการอื่น และมีรายได้มากกว่า

จำนวนเงินที่จะต้องเสียค่าปรับหลายเท่า หากใช้หลักเกณฑ์เดียวกันมากำหนดค่าปรับย่อมไม่เหมาะสมและไม่เป็นไปตามหลักความได้สัดส่วน ที่สำคัญกฎหมายควบคุมอาคารไม่ได้กำหนดอัตราค่าปรับขั้นต่ำไว้ มีแต่การกำหนดค่าปรับขั้นสูงทำให้สามารถลดค่าปรับลงได้ จึงเห็นควรที่จะมีการกำหนดค่าปรับให้สูงหรือมากกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ให้สอดคล้องกับกิจการก่อสร้าง และเพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นนิติบุคคลไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก อันสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษ

2) พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 ผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรม หรือผู้ได้รับใบอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมที่กระทำความผิดในการประกอบวิชาชีพ ยังจะต้องถูกลงโทษฐานประพฤติดังกล่าวจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพวิศวกรรมของผู้ได้รับใบอนุญาต โดยกฎหมายกำหนดให้คณะกรรมการจรรยาบรรณมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดหรือกำหนดโทษไว้ 4 สถาน ได้แก่ 1. ตักเตือน 2. ภาคทัณฑ์ 3. พักใช้ใบอนุญาต และ 4. เพิกถอนใบอนุญาตตามมาตรา 61 เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมาย นอกจากจะต้องรับโทษทางอาญาตามกฎหมายนี้แล้ว ยังต้องถูกลงโทษฐานประพฤติดังกล่าวจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพอีกด้วยเช่นกัน

3) พระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ. 2543 ได้กำหนดความรับผิดทางอาญาสำหรับบุคคลและนิติบุคคลไว้ซึ่งมีบทลงโทษ ได้แก่ โทษจำคุกและปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งการกระทำความผิดของนิติบุคคลในความเป็นจริงไม่สามารถลงโทษจำคุกได้ เนื่องจากนิติบุคคลถือเป็นบุคคลที่กฎหมายสมมติให้มีสภาพเป็นเสมือนบุคคลธรรมดาอันมีสิทธิและหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดและประกอบกิจการ

ไปตามการจัดตั้งนิติบุคคลหรือขอขบวนวัตถุประสงค์ที่ จดทะเบียนไว้ อย่างไรก็ตาม การประกอบกิจการของ นิติบุคคลก็อาจก่อให้เกิดความรับผิดทางอาญา หาก นิติบุคคลกระทำความผิดและต้องถูกลงโทษตามที่ กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งการลงโทษนิติบุคคลทำได้ เพียงสถานเดียวคือโทษปรับเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ในกิจการก่อสร้าง การกำหนดอัตราโทษปรับควร เป็นไปตามหลักความได้สัดส่วน กล่าวคือให้เหมาะสม กับรายได้ที่นิติบุคคลได้รับจากการประกอบกิจการ ซึ่งสูงกว่าบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลที่ประกอบ กิจการอื่นทั่วไป ดังนั้นการที่กฎหมายดังกล่าว บัญญัติให้นิติบุคคลต้องระวางโทษปรับไม่เกิน สิบเท่าของอัตราโทษสำหรับ ความผิดนั้น ด้วยเห็นว่าการเพิ่มอัตราค่าปรับให้มากกว่าบุคคล ธรรมดาที่กระทำความผิดนั้นยังไม่เหมาะสม หรือเพียงพอกับอัตราโทษที่ได้รับ เนื่องจากสถานะ ทางเศรษฐกิจของนิติบุคคลส่วนใหญ่จะมีหลักทรัพย์ หรือเงินทุนที่สูง การเสียค่าปรับไม่ทำให้นิติบุคคลนั้น ได้รับความเดือดร้อนเหมือนบุคคลธรรมดาทั่วไป ดังนั้นควรมีการกำหนดอัตราค่าปรับไว้ในอัตราที่สูง และชัดเจนแน่นอน เพื่อเป็นหลักประกันในการ ค้ำครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของ ประชาชนต่อไป

4) พระราชบัญญัติผังเมือง พ.ศ. 2562 การที่กฎหมายกำหนดการกระทำความผิด ของนิติบุคคลที่เกิดจากการสั่งการ หรือการกระทำ ของกรรมการ หรือผู้จัดการ หรือบุคคลใดที่รับผิดชอบ ในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น หรือบุคคล ดังกล่าวมีหน้าที่ต้องสั่งการหรือทำการ และละเว้น ไม่สั่งการหรือไม่ทำการ จนเป็นเหตุให้นิติบุคคล นั้นกระทำความผิด ผู้นั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติ ไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ซึ่งมีบทลงโทษทางอาญา คือโทษจำคุกและปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งเมื่อ

พิจารณาจากโทษ โดยเฉพาะโทษจำคุก มีการ กำหนดสำหรับผู้กระทำความผิดไว้ในอัตราโทษ จำคุกสูงสุดเพียงไม่เกินหนึ่งปี ถือว่ามีอัตราโทษ สถานเบา ไม่สอดคล้องกับหลักความได้สัดส่วนและ การกำหนดโทษที่เหมาะสม โดยเฉพาะเมื่อนำมาใช้ กับนิติบุคคลในกิจการก่อสร้าง อันอาจทำให้ผู้กระทำ ความผิดซึ่งมีฐานะเป็นกรรมการ หรือผู้จัดการ หรือ บุคคลใดที่รับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ไม่หลบจำและกระทำความผิดซ้ำ ๆ ได้

5) พระราชบัญญัติส่งเสริมและ รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ได้ กำหนดให้ผู้ดำเนินการหรือโครงการหรือกิจการของ นิติบุคคล ก่อนดำเนินการก่อสร้างจะต้องทำรายงาน การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและจะต้องได้รับความ เห็นชอบหรือถือว่าได้รับความเห็นชอบ จากคณะกรรมการผู้ชำนาญการตามที่กฎหมาย กำหนดไว้ หากนิติบุคคลนั้นฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม จะต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท และปรับ อีกไม่เกินวันละหนึ่งแสนบาทตลอดระยะเวลาที่ ไม่ได้ปฏิบัติให้ถูกต้องหรือหยุดการกระทำนั้น ถ้าการกระทำความผิดนั้นเป็นการก่อสร้าง หรือ ดำเนินการในโครงการ หรือกิจการ หรือการดำเนินการใดที่อาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดของประชาชน หรือ ชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง ผู้กระทำความผิด จะต้องระวางโทษหนักกว่าโทษที่กฎหมายบัญญัติกึ่งหนึ่ง ตามที่กล่าวมา

เมื่อพิจารณาถึงอัตราโทษ นิติบุคคลที่ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม จะต้องระวาง โทษปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท และปรับอีกไม่เกิน วันละหนึ่งแสนบาทตลอดระยะเวลาที่ไม่ได้ปฏิบัติ ให้ถูกต้องหรือหยุดการกระทำนั้น จะเห็นว่าได้มีการ

กำหนดอัตราขั้นต่ำไว้คือไม่เกินหนึ่งล้าน หรือปรับ หรือปรับรายวัน วันละไม่เกินหนึ่งแสนบาท ซึ่งในความเป็นจริงหากมีการฟ้องร้องคดีขึ้นสู่ศาลในการพิจารณาคดีศาลอาจใช้ดุลยพินิจกำหนดโทษให้แก่นิติบุคคล สำหรับอัตราหรือจำนวนเงินค่าปรับให้น้อยกว่าหรือขั้นต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ได้เช่นกัน และส่งผลให้นิติบุคคลไม่เกิดความหลาบจำและหันมากระทำความผิดซ้ำ ๆ ตลอดจนไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษ ดังนั้น การใช้ดุลยพินิจของศาลจึงควรกำหนดให้นำหลักความได้สัดส่วนกับการกำหนดโทษมาเป็นหลักในการพิจารณาลงโทษแก่นิติบุคคลในกิจการก่อสร้างด้วย

3.3 วิเคราะห์ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลที่เกี่ยวกับความปลอดภัยจากกิจการก่อสร้างที่เป็นอันตรายต่อสาธารณะ

การศึกษาความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลที่เกี่ยวกับความปลอดภัยจากกิจการก่อสร้างที่เป็นอันตรายต่อสาธารณะตามพระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554 พบว่ากฎหมายได้กำหนดความรับผิดทางอาญากับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับนิติบุคคล บุคคล อาทิ กรรมการ ผู้จัดการหรือผู้แทนนิติบุคคลที่เกิดจากการสั่งการหรือไม่สั่งการ หรือการกระทำหรือไม่กระทำ ซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคล กฎหมายกำหนดให้ต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย โดยรวมถึงการกระทำโดยประมาท ด้วยเหตุผลว่า เมื่อผู้แทนนิติบุคคลประมาทแล้ว ความประมาทนั้นย่อมเป็นความประมาทของนิติบุคคลด้วย ตามแนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดจากการละเมิดของบุคคลอื่นหรือความ

รับผิดชอบ ซึ่งมีหลักว่า หากการกระทำดังกล่าวเป็นของผู้บริหารหรือตัวแทนนิติบุคคล การกระทำนั้นจะถือเป็นการกระทำของนิติบุคคล เนื่องจากผู้แทนนิติบุคคลถือเป็นบุคคลที่ได้รับมอบหมายให้แสดงความประสงค์การกระทำหรือการสั่งการ และรวมการแสดงเจตนาต่าง ๆ แทนนิติบุคคลไปแล้ว ย่อมต้องผูกพันให้ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำหรือการสั่งการต่อความประสงค์ที่ผู้แทนนิติบุคคลนั้นได้แสดงออกไปแทนนิติบุคคลด้วยเช่นกัน ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วการกำหนดความรับผิดทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคลก็ไม่ควรที่จะให้ผู้แทนนิติบุคคลผูกพันเข้ากับสถานะที่ตนดำรงอยู่ในนิติบุคคลนั้นจนเป็นเหตุให้ต้องรับผิดชอบอาญา หากแต่ความรับผิดในสิ่งที่ตนได้แสดงเจตนาที่จะกระทำหรือสั่งการ เนื่องจากถูกกำหนดไว้ด้วยบทบัญญัติของกฎหมาย อย่างไรก็ตามเมื่อนิติบุคคลมีสถานะทางกฎหมายที่ถูกสมมติขึ้นให้เสมือนหนึ่งเป็นบุคคลที่สามารถดำเนินกิจการเช่นเดียวกับบุคคลธรรมดา แต่กฎหมายได้บัญญัติเชื่อมโยงความรับผิดของบุคคลธรรมดา ซึ่งได้แก่ ผู้แทนนิติบุคคลที่ทำหน้าที่กระทำการหรือสั่งการแทนนิติบุคคลนั้น ดังนั้น ผู้แทนนิติบุคคลจึงสมควรรับผิดชอบร่วมกับนิติบุคคลด้วยเช่นกัน อันจะทำให้ผู้แทนนิติบุคคลได้ใช้ความระมัดระวังในการกระทำหรือการสั่งการตามความประสงค์ของนิติบุคคลมากยิ่งขึ้น เพื่อป้องกันการกระทำความผิดหรือไปกระทำความผิดซ้ำอีก

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษาเกี่ยวกับความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลตามกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยในกิจการก่อสร้าง เห็นว่าควรมีการกำหนดความผิดอาญาของนิติบุคคลเกี่ยวกับความปลอดภัยในกิจการก่อสร้าง

โดยเฉพาะ โดยโทษที่นำมาใช้คือโทษปรับ ซึ่งควรมีการกำหนดอัตราโทษให้เหมาะสมไม่ต่ำจนเกินไปจนส่งผลทำให้นิติบุคคลที่กระทำความผิดไม่เข็ดหลาบและกระทำความผิดซ้ำอีก และควรกำหนดให้ตัวแทนของนิติบุคคลต้องรับผิดชอบทางอาญาสำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย เพื่อให้ผู้แทนนิติบุคคลได้ใช้ความระมัดระวังในการกระทำหรือการสั่งการตามความประสงค์ของนิติบุคคลมากยิ่งขึ้น

5. อภิปรายผล

จากการศึกษาความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลตามกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยในกิจการก่อสร้างนั้น พบว่า สามารถลงโทษทางอาญาแก่นิติบุคคลได้สองสถานคือโทษปรับและริบทรัพย์สิน ซึ่งการที่นิติบุคคลถือเป็นบุคคลประเภทหนึ่งตามมาตรา 59 แห่งประมวลกฎหมายอาญาทำให้เกิดความไม่ชัดเจน เนื่องจากนิติบุคคลเป็นบุคคลสมมติตามที่กฎหมายตราขึ้นเท่านั้น ทำให้ยากต่อการพิสูจน์ถึงเจตนา อันเป็นองค์ประกอบสำคัญของความรับผิดทางอาญา จึงควรมีการตรากฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดทางอาญาของบุคคลไว้ในกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น นอกจากนี้ จากการศึกษาพบว่า กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในกิจการก่อสร้าง ได้บัญญัติโทษของนิติบุคคลเอาไว้น้อยเกินไป ทำให้ไม่มีความเหมาะสม ไม่ได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของการกระทำความผิด จึงควรมีการบัญญัติโทษให้สูงขึ้น เพื่อให้บรรลุผลของการลงโทษตามอาญา เพื่อให้เกิดความเข็ดหลาบและเป็นการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในเรื่องดังกล่าว

6. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลตามกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยในกิจการก่อสร้าง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 59 วรรคแรก บัญญัติไว้ความว่า “บุคคลจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา เว้นแต่จะได้กระทำโดยประมาทในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดชอบเมื่อได้กระทำโดยประมาท หรือเว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยแจ้งชัดให้ต้องรับผิดชอบแม้ได้กระทำโดยไม่มีเจตนา” บทบัญญัติดังกล่าวนี้เป็นการกำหนดเกี่ยวกับหลักความรับผิดชอบของบุคคล แม้นิติบุคคลจะเป็นบุคคลประเภทหนึ่ง แต่ก็ไม่มี ความชัดแจ้งว่า บทบัญญัตินี้รวมถึงนิติบุคคลด้วย จึงเห็นควรบัญญัติหลักกฎหมายทั่วไปเกี่ยวกับความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลไว้ในประมวลกฎหมายอาญา เช่นเดียวกับความรับผิดทางอาญาของบุคคลธรรมดา ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 59 ทั้งนี้โดยมีการศึกษาเชิงลึกต่อไป

2. ความผิดทางอาญาของนิติบุคคลตามกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยในกิจการก่อสร้าง เช่น พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติการประกอบอาชีพงานก่อสร้าง พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ. 2543 พระราชบัญญัติผังเมือง พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 แม้จะมีการกำหนดอัตราโทษปรับทางอาญาเอาไว้ แต่อัตราดังกล่าวยังไม่มีความเหมาะสม เมื่อเทียบกับความเสียหายหรือสูญเสียที่เกิดขึ้น จึงควรมีการ

กำหนดอัตราโทษปรับสำหรับการลงโทษนิติบุคคลไว้โดยเฉพาะ โดยอัตราโทษค่าปรับดังกล่าวต้องเป็นอัตราที่สูงกว่าโทษปรับบุคคลธรรมดาทั่วไป

3. ควรมีการเพิ่มบทบัญญัติความรับผิดของผู้แทนหรือผู้มีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคลไว้ในกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยในกิจการก่อสร้างเนื่องจากผู้แทนนิติบุคคลนั้นได้กระทำตามวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งก่อให้เกิดผลของการกระทำ เช่น การสั่งการ การออกคำสั่ง การทำหน้าที่ในนามของนิติบุคคล เป็นต้น ดังนั้น หากการกระทำของนิติบุคคลนั้นจะต้องรับผิดทางอาญา ก็ควรมีการกำหนดบทลงโทษทางอาญากับผู้แทนหรือผู้มีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคลไว้ในกฎหมายให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยเฉพาะการกระทำหรือละเว้นการกระทำตามกฎหมายของผู้แทนนิติบุคคล จะต้องได้รับผิดทางอาญา

4. การที่พระราชบัญญัติความปลอดภัยอาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554 กำหนดความรับผิดกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับนิติบุคคล อาทิ กรรมการผู้จัดการ หรือผู้แทนนิติบุคคลที่เกิดจากการสั่งการหรือไม่สั่งการ หรือการกระทำหรือไม่กระทำ ซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคล กฎหมายกำหนดให้ต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย แต่ยังไม่มีความเหมาะสม เพราะในกิจการก่อสร้างนั้นจะก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน รวมทั้งสังคมเป็นส่วนรวม จึงควรแยกความรับผิดของกรรมการผู้บริหารนิติบุคคล หรือผู้แทนนิติบุคคลต่างหากจากกัน และกำหนดบทลงโทษให้เหมาะสม รวมถึงควรเพิ่มเติมฐานความผิดกรณีที่กระทำความผิดซ้ำทั้งนี้เพื่อให้ผู้บริหารนิติบุคคลหรือผู้แทนของนิติบุคคลได้ใช้ความระมัดระวังในการทำหน้าที่ตลอดจนเป็นการป้องกันมิให้นิติบุคคลได้กระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก

References

- Banyat Suchiva. *Criminal Liability of Juristic Persons*. B. Pandit. 33, 1(1976) 1-6.
- Boonliang Wongsamphan. (2014). *Criminal liability of juristic persons: A comparative study according to Lao-Thai law*. (Master's thesis). Faculty of Law, Thammasat University.
- Cornell Law School. *Respondeat Superior*. Retrieved October, 25. 2023 from https://www.law.cornell.edu/wex/respondeat_superior.
- Disorn Likhitwitthayawut. (2017). *Criminal liability of juristic persons: Comparative study of cases of crimes against humanity specifically related to Thailand*. (Master of Laws Thesis). Faculty of Law, Thammasat University.
- Global Legal Group. *Business Crime Laws and Regulations Japan 2024*, <https://iclg.com/practice-areas/business-crime-laws-and-regulations/japan>.
- H.K. Helen Sohn, partner, *Business ethics and anti-corruption Laws : South Korea*, <https://www.nortonrosefulbright.com/en/knowledge/publications/23ccb8e5/business-ethics-and-anti-corruption-laws-south-korea#section7>
- Jacqueline Martin and Tony Storey. (2007). *Unlocking Criminal Law*. 2nd Edition. London : Hodder Education.
- Jitti Tingsapat. (1987). *Explanation of the Civil and Commercial Code regarding Persons*. 7th printing. Bangkok: Thammasat University Press.
- Kittima Kaewnara. (2016). *Principle of proportionality and appropriate punishment for offenders in narcotic cases : A study of the amphetamine case*. (Master's thesis). Faculty of Law, Dhurakij Pundit University.
- Kulchat Areeratpitak. (2017). *Problems and obstacles for enforcing the Occupational Safety and Health Act and working environment 2011*. (Master's thesis). Faculty of Law, Sripatum University.
- Law kee yang, *Vicarious Liability and Agency: Ong Han Ling v AIA and Beyond*, <https://lawgazette.com.sg/feature/vicarious-liability-and-agency/>
- Sutheera Upathathankura. *Liability of representatives of juristic persons and the decision of the Constitutional Court according to human rights principles*. Rule of Law for Democracy Course College of the Constitutional Court Office of the Constitutional Court, Bangkok.
- Thaweekiat Meenakanit. (2020). *Reference version of the criminal code*. 43rd printing. Bangkok: Winyuchon Publishing House.

- U.S. Department of Labor. *The Occupational Safety and Health Act of 1970*. <https://www.osha.gov/laws-regs/oshact/completeoshact>
- United Nations Office on Drugs and Crime. *United Nations Convention Against Corruption*. https://www.unodc.org/documents/brussels/UN_Convention_Against_Corruption.pdf
- Wayne R. LaFave. (2003). *Criminal Law*. 4th Edition. St.Paul, Minn: Thomson/West.
- Work Safety Center, Area 9, (2021). *Ministry of Labor. Handbook for hazard management in construction*. Labor Safety Division Department of Labor Protection and Welfare.
- Wutthinan Pathamawisut. *Serious dangers and death statistics from construction accidents*. Retrieved 22 January 2023. from <https://www.tosh.or.th/index.php/blog/item>